האָט זיי ניט געקומט קיין שכר, (ב) וויבאַלד אַז נח האָט ניט געטאָן מיט דער וועלט און האָט ניט תפלה גע־טאָן אויף די מענטשן פון זיין דור (און דעריבער ווערט דער מבול אָנ־גערופן אויף זיין נאָמען: „מי נח"[24]) — האָט ער דאָך די פריערדיקע דורות ניט מברר געווען, האָט ער ניט געקענט מקבל זיין זייער שכר, אויב אַפילו זיי וואָלטן געהאַט פאַר־דינט אַ וועלכן ס'איז שכר.

די הוראה פון דעם אַלעמען צו אונז:

מיר געפינען זיך איצט אין דעם דור פון עיקבתא דמשיחא, דער לעצ־טער דור פאַר משיח'ן. די דורות ביז איצט זיינען אַ צוגרייטונג צו ביאת המשיח, וואָס דעמאָלט וועט זיך אויספירן דער תכלית פון דער גאַנ־צער בריאה[25]), און אין דער עבודה פון איצטיקן דור זיינען אָפּהענגיק די ענינים פון די פריערדיקע דורות.

און דורך דער איצטיקער הנהגה בקו החסד, די מדה פון אברהם אָבינו, מקרב צו זיין אַלע אידן מיט אהבת ישראל און דערוועקן זיי צו אידיש־קייט, איז מען מגלה די הייליקע ניצוצות וואָס יעדער איד האָט אין זיך בהעלם — פון זיינע עלטערן און אור־עלטערן ביז די ערשטע דורות, און דער וואָס איז מקרב די אידן און איז מגלה זייערע ניצו־צות, איז מקבל שכר כולם, דורך דעם וואָס ער ברענגט די ניצוצות צו זייער תכלית — גאולה האמיתית והשלימה בביאת משיח צדקנו בקרוב ממש.

(משיחת ש"פ בחוקותי תשכ"ב)

לך לך

א. אויף דעם וואָס די תורה דער־ציילט, אַז אברהם אבינו האָט זיך מל געווען ערשט ווען ער איז אַלט געוואָרן ניין און ניינציק יאָר, פרעגט מען[1]: אברהם אבינו האָט דאָך מקיים געווען די גאַנצע תורה[2] נאָך איי־דער זי איז געגעבן געוואָרן — פאַרוואָס האָט ער מיט דער מצות מילה געוואַרט ביז דער אויבערשטער וועט אים דאָס הייסן טאָן?

דאַרף מען פריער פאַרשטיין דעם אונטערשייד צווישן די מצוות וואָס די אָבות האָבן מקיים געווען פאַר מתן תורה און די מצוות וואָס די אידן זיינען מקיים נאָך מתן תורה[2*]: דער קיום המצוות ביי די אבות איז געווען מיט זייער אייגענעם כוח, זיי האָבן ניט געהאַט דעם באַזונדערן כוח מלמעלה אויף קיום המצוות[3] וואָס דער אויבערשטער האָט גע־געבן צו אידן דורך זיין ציווי ביי מתן תורה. דערפאַר, כאָטש אויך די אָבות האָבן געטאָן מצוות בפועל ממש אין גשמיות, האָבן זיי אָבער ניט געקענט דורכדרינגען מיט דער קדו־

24) ראה לקוטי שיחות ח"א פ' שלח.

1) הובא בתו"א פ' לך ד"ה בעצם היום הזה. וראה לקוטי שיחות ח"א ע' 40.

2) קידושין פב, א. יומא כח, ב.

25) תניא פל"ו.

2*) ראה גם להלן ע' 775 ואילך.

3) ראה שהש"ר פ"א ע"פ לריח שמניך וגו': כל המצות שעשו לפניך האבות ריחות היו וכו'. שיחת שבת בראשית (התועדות א) ה'תשכ"א.

שה פון מצוות די דברים גשמיים, אַז זיי — די דברים גשמיים — זאָל ווערן הייליק (אַזוי ווי למשל די עבודה פון יעקב אָבינו מיט די „מקלות״, וואָס דערמיט האָט ער ממשיך געווען די המשכות עליונות וואָס מיר זיינען ממשיך דורך דער מצוה פון תפילין[4]), פונדעסטוועגן, איז נאָך זיין אָפּטאָן די עבודה מיט די „מקלות״ זיינען זיי געבליבן שטעקלעך, אָן קיין קדושה אין זיי; דאַקעגן די מצוות וואָס אידן זיינען מקיים נאָך מתן תורה, האָבן זיי דעם כוח, וואָס דער אויבערשטער האָט געגעבן דורך זיין ציווי, צו ממשיך זיין קדושה אויך אין די דברים גשמיים, אַז דער גשם זאָל ווערן הייליק.

פון דער צווייטער זייט, הגם אַז אונזערע מצוות זיינען אין אַ העכע־רער דרגא ווי די מצוות פון די אָבות, איז אָבער דוקא דאָס וואָס די אָבות האָבן מקיים געווען מצוות (פאַר מתן תורה) האָט געגעבן אַ מעגלעכקייט און אַ כוח צו אונז, אַז מיר זאָלן קענען מקיים זיין די מצוות אין גשמיות[5]. וואָס אויף דערויף שטייט[6] „מעשה אָבות סימן לבנים״, די מעשים פון די אָבות זיינען אַ צייכן און אַ נתינת כוח, טרעטן דורך די וועג[7] פאַר זייערע קינדער.

וויבאַלד אַז דער כוח אויף קיום המצוות פון די בנים קומט פון „מעשה אָבות״, פון די מצוות וואָס די אָבות האָבן מקיים געווען, דעריבער האָט צום ווייניקסטן איין מצוה פון די אָבות געדאַרפט זיין אינגאַנצן גלייך צו די מצוות פון נאָך מתן תורה; ד. ה. אַז די מצוה זאָל מיט איר קדושה דורכדרינגען דעם דבר הגשמי. אַז ער אַליין זאָל ווערן קדוש, און די קדושה זאָל אין אים אויך פאַר־בלייבן נאָכן מקיים זיין מיט אים די מצוה.

און דורך דער דאָזיקער איין מצוה פון די אבות האָבן אויך אַלע זייע־רע אַנדערע מצוות — הגם זיי האָבן ממשיך געווען די המשכות נאָר אין רוחניות — אַ שייכות צו די מצוות פון נאָך מתן תורה, אַז זיי גיבן אַ כוח צו מקיים זיין די מצוות און ממשיך זיין דורך זיי המשכות אויך אין גשמיות.

(אַ דוגמא צו דעם ענין וואָס לפחות איין מצוה פון די אבות האָט גע־דאַרפט זיין אַזאַ וואָס אירע המשכות זאָלן אַראָפּקומען אין גשמיות, געפי־נען מיר אויך ביי די נביאים: בשעת דער אויבערשטער האָט באַפוילן אַ נביא צו זאָגן אַ געוויסע נבואה[8], האָט אים פילע מאָל דער אויבער־שטער דערביי געהייסן טאָן פאַרשי־דענע פעולות אין גשמיות אין פאַר־בינדונג מיט דער נבואה — לייגן זיך אויף דער לינקער זייט, אויף דער רעכטער זייט, אא״וו. צוליב וואָס האָט מען גערדאַרפט פאַרבינדן די נבואה מיט אַ פעולה גשמית? שטייט אויף דעם אין ספרים[9], אַז עס קען זיין אַז אַ נבואה זאָל זיך ענדערן

4) זח״א קסב, א. וראה תו״א ויצא כג, ג.

5) ראה תו״א ר״פ לך, ופ׳ יתרו ד״ה משה ידבר. תו״ח שם.

6) אור התורה ר״פ לך. וראה רמב״ן בראשית יב, ו: „כל מה שאירע לאבות סימן לבנים״ וראה שם יב, יו״ד.

7) ב״ר פ״מ, ו.

8) יחזקאל ד, ד. שם ו.

9) רמב״ן שם. לבוש על הרקאנטי לך לך שם. וראה ג״כ דרשות הר״ן ד״ב.

(פאַרבלייבן בלויז אין רוחניות), איז בכדי די נבואה זאָל זיכער דערפילט ווערן (און אין דער גשמיות׳דיקער וועלט) האָט דער אויבערשטער געהייסן דעם נביא פאַרבינדן לכל הפחות אַ טייל פון דער נבואה מיט גשמיות).

ב. די איין מצוה פון די אבות וואָס האָט ממשיך געווען קדושה אויך אין גשמיות, איז געווען מצות מילה, די מצות מילה צייכנט זיך אויס דערמיט וואָס זי מאַכט־אויף קדושה אין דעם דבר הגשמי, און די זעלבע קדושה בלייבט אויך אויף שפעטער. ווי עס שטייט [10]: „והיתה בריתי בבשרכם״ — דאָס זאָל זיין מיין פאַרבונד מיט אייך אין אייער (גשמיות׳דיקן) פלייש, „לברית עולם״ — צו אַ בונד וואָס בלייבט אויף אייביק.

די ערקלערונג אין דעם: תוכן מצות מילה איז צוויי ענינים. איין ענין איז, אַז די מצוה באַשטייט אין דער איין מאָליקער פעולה, אין דעם מל זיין דעם בשר הערלה; אַ צווייטער ענין — אויסער דער פעולת המילה איז דאָ אַ פעולה נמשכת [אַז דער מענטש זאָל זיין אַן אָדם מהול; אויך — ער זאָל ניט זיין קיין ערל [11]].

פון דעם וואָס דער רמב״ם פסק׳נט [12], אַז „המושך ערלתו״ גייט אַריין אין דעם כלל פון „המפר בריתו של אברהם אבינו״, איז אַ ראי׳ אַז די מצוה איז ניט בלויז דאָס איינמאָליקע מל־זיין, נאָר אויך אויפטאָן אַז דער מענטש זאָל זיין אַ מהול (— ניט קיין ערל). און דערפאַר ווען ער איז „מושך ערלתו״, ער טוט אַ פעולה אויף מבטל זיין פעולת המילה, צעשטערט ער דערמיט דעם בריתו של אברהם אבינו.

מען זעט צוויי ענינים:

(א) די מצות מילה איז צו אויפטאָן אין דעם אבר אַליין, ניט נאָר אַז דער אבר איז אַ מיטל וואָס דורך אים קען מען מקיים זיין אַ מצוה (אַט אַזוי ווי די מצוה פון לייגן תפילין אויף דער האַנט און אויפן קאָפּ, וואָס די מצוה איז ניט צו אויפטאָן אין דער האַנט און אין קאָפּ, מער ניט וואָס דורך די אברים איז מען מקיים אַ מצוה, די האַנט מיטן קאָפּ ווערן דורך דער מצוה ניט איבערגעאַנדערשט), נאָר די מצוה איז צו פועל׳ן אין דעם אבר גשמי אַליין, ער זאָל זיין אַ מהול, אָדער — ניט קיין ערל. (ב) די מצות מילה איז ניט בלויז אין דער צייט ווען מ׳טוט די פעולת המילה, נאָר זי ציט זיך במשך דעם גאַנצן לעבן פון דעם אָדם המהול.

אַ ראי׳ אויף דעם אַז מצות מילה איז אַ מצוה נמשכת: די גמרא [13] דערציילט, אַז דוד המלך, ווען ער איז אַריין אין מרחץ און האָט געזען אַז ער איז נאַקעט, האָט ער געזאָגט: וויי מיר, וואָס איך שטיי נאַקעט אָן אַ מצוה, און באַלד ווי ער האָט זיך דערמאַנט אין דער מצוה פון מילה האָט ער זיך באַרואיקט, זעט מען דאָך דערפון, אַז די מצות מילה איז אַ מצוה נמשכת.

10) בראשית יז, יג.

11) ראה מכתב הגאון הרגצובי (נדפס בשדי חמד מילואים לקונטרס המציצה). צפנת פענח לרמב״ם הל׳ מילה.

12) הל׳ מילה פ״ג ה״ח. וראה ג״כ ירושלמי פאה פ״א סוף ה״א.

13) מנחות מג, ב.

אַז דער איד האָט אויף זיך די מצוה אויך נאָך דער פעולת המילה, און דערפאַר איז נתיישבה דעתו פון דוד המלך ווען ער האָט זיך דערמאָנט אויף דער דאָזיקער מצוה; מ'קען ניט זאָגן אַז דוד'ס באַרואיקונג איז געווען צוליב דעם קיום מצות מילה פון אַמאָל, וואָס האָט דאַן ממשיך געווען קדושה אויף אים — ווייל אין דעם איז דאָך ניטאָ קיין אונטערשייד פון מצות מילה ביז די מצוות, וואָס זיינען פאַרבונדן מיט אַנדערע אברים[14].

הגם אַז אויך אין אַנדערע מצוות, ווי למשל ווען אַ איד לייגט איצט תפילין, וויבאַלד ס'איז שוין נאָך מתן תורה, פועל'ן די תפילין אַן אויסאיידלונג און אַ הייליקייט אין קאָפּ און אין האַנט, וואָס לייגן די תפילין, אויך נאָך דער צייט פון הנחת תפילין (ווי אויבן געזאָגט) — וואָרום ס'איז דאָך זיכער, אַז אַ האַנט וואָס לייגט תפילין איז ניט גלייך צו אַ האַנט וואָס לייגט ניט ח"ו קיין תפילין — איז דאָס אָבער ניט מער ווי אַ זיכרון און אַ קדושה, און ניט אַז די מצות תפילין אַליין בלייבט אין דער האַנט אויף שטענדיק. אַנדערש איז די מצות מילה, וואָס די מצוה פאַרבלייבט שטענדיק אין גוף האדם.

דערמיט ווערט פאַרענטפערט די קשיא וואָס תוספות פרעגט[15]: צוליב וואָס דאַרף די גמרא אַרויסלערנען פון אַ פסוק אַז נשים זיינען ניט מחויב צו מל זיין זייערע זין, וויבאַלד די מצות מילה איז דאָך אַ מצוה וואָס איז פאַרבונדן מיט אַ באַשטימטער צייט (ביום ולא בלילה) און פון מצוות וואָס זיינען פאַרבונדן מיט צייט, „מצוות עשה שהזמן גרמא", זיינען נשים פטור?

אָבער ווי גערעדט פריער: אמת טאַקע אַז דער דורכפירן די מצוה איז פאַרבונדן מיט צייט, איז אָבער די מצוה וואָס דער איד איז אַ מהול (ניט אַן ערל) ניט אָפּהענגיק פון צייט און איז פאַראַן שטענדיק, סיי ביי טאָג און סיי ביי נאַכט.

ג. די אויבנדערמאָנטע מעלות פון מצות מילה, אַז זי מאַכט הייליק דעם גשמי אַליין און די מצוה ציט זיך אויך אויף שפּעטער, איז אויך געווען פאַר מתן תורה. און דעריבער, בשעת אברהם אבינו האָט באַשוואוירן זיין קנעכט אליעזר (ווייל דער וואָס שווערט דאַרף בעת דער שבועה האַלטן אין דער האַנט אַ „חפץ של מצוה"[16]), האָט ער צו אים געזאָגט[17], „שים נא ידך תחת ירכי", ווייל די קדושת המצוה פון מילה איז געבליבן אויף שטענדיק און דעריבער האָט אליעזר געקענט שווערן ביי דער מצוה.

דערמיט ווערט אויך פאַרענטפערט פאַרוואָס אברהם אבינו האָט געוואַרט אויף מקיים זיין די מצות מילה ביז דער אויבערשטער האָט עס אים געהייסן צו טאָן, און ער האָט זי ניט מקיים געווען פון זיך אַליין פונקט ווי ער האָט מקיים געווען אַלע אַנדערע מצוות — ווייל די מצוה איז ענלעך צו די מצוות פון נאָך מתן תורה דערמיט וואָס זי איז ממשיך קדושה אין דעם גשמי אַליין, און אויף דעם האָט ער געמוזט האָבן

14) שו"ת או"ז סי' יא.
15) ד"ה אותו, קידושין כט, א.
16) שבועות לח, ב. שו"ע חו"מ סי' פז סעי' יג, טו.
17) בראשית כד, ב.

א ציווי, וואס דאס איז א נתינת כוח מלמעלה.

(מלוקט משיחות כ״ד אייר תשי״א, יו״ד שבט תשי״ב)

ד. פון דעם וואס דער אויבער־שטער האט אויסגעקליבן מצות מילה, אז דוקא דורך איר זאלן די מעשה אבות זיין א נתינת כוח אויף אלע מצוות פון די בנים, איז פארשטאנדיק אז אין דער מצוה זיינען מרומז ענינים וואס זיינען כללות׳דיקע פאר אלע מצוות. וועט מען עס פארשטיין לויט דעם וואס דער רמב״ם שרייבט אין מורה נבוכים[18] (עס זיינען פאראן א סך ענינים אין מורה נבוכים[19] וואס האבן א יסוד אין זוהר און קבלה)[20], אז איינער פון די טעמים אויף מצות מילה, איז בכדי צו אפשוואכן די תאוה וואס איז פאר־בונדן מיט דעם אבר. און דאס איז דאך אן ענין כללי אין אלע מצוות, „לצרף בהן את הבריות״[21]), אויס־איידלען אויך דעם גוף ביז ער וועט ניט האבן קיין תאוה און געשמאק אין גשמיות׳דיקע זאכן און זיין גע־שמאק זאל זיין נאר אין ענינים פון קדושה.

ה. אויסער דער אויבנדערמאנטער שייכות פון מצות מילה צו אלע מצוות, זיינען אויך אין די פרטים פון מצות מילה אנגעדייטעט ענינים כללים פון עבודת האדם.

אין מצות מילה זיינען פאראן, כב״ל, דריי ענינים: (א) די פעולה פון מילה; דאס עצם מל־זיין; (ב) וואס דער איד ווערט און בלייבט א מהול, ווי גע־רעדט פריער; (ג) ער איז ניט קיין ערל.

די איינטיילונג פון מצות מילה אין אט־די דריי פרטים איז ניט בלויז סתם א חקירה, נאר זי איז נוגע אויך להלכה, ווייל יעדער פרט פון די דריי איז נוגע צום קיום פון מצות מילה: עס זיינען פאראן פאלן ווען בלויז צוויי פון די פרטים זיי־נען באווארנט, איז די הלכה אז מען מוז דאן באווארענען אויך דעם דריטן פרט.

ווען איינער ווערט געבארן א גע־מל׳טער — זיינען ביי אים פאראן די צוויי פרטים: ער איז א מהול און ער איז אויך ניט קיין ערל, עס פעלט ביי אים אבער די פעולת המילה. דערפאר איז דער דין[22]) אז אזא איינער דארף האבן „הטפת דם ברית״.

ווען איינעם האט מען גע׳מל׳ט און שפעטער טוט ער א פעולה היפך פעולת המילה, „משך ערלתו״ — איז ביי אים געווען פעולת המילה און ער איז אויך ניט קיין ערל (וואס דערפאר מעג ער עסן תרומה)[23]), עס פעלט אים אבער די מצוה פון בלייבן א מהול, ווי געבראכט פריי־ער פון רמב״ם אז ער איז „מפר בריתו של אברהם אבינו״.

ווען איינער איז געבוירן געווארן מיט צוויי ערלות און מ׳האט מל־געווען בלויז איינע פון די צוויי — איז ביי אים געווען די פעולת המילה,

18) ח״ג פל״ה ופמ״ט.

19) ראה רשימות אדמו״ר הצ״צ על מו״נ (נדפסו בס׳ החקירה — דרך אמונה).

20) ראה ספר השיחות ה׳ש״ת ע׳ 41 הערה *27. וראה להלן פ׳ וירא הערה 18.

21) ב״ר רפמ״ד.

22) שו״ע יו״ד סי׳ רסג סעי׳ ד.

23) יבמות עב, א. רמב״ם הל׳ תרומות פ״ז הל׳ יו״ד.

און ער איז אויך אַ מהול, ער איז אָבער אויך אַן ערל[24].

ו. אין די אַרומגערעדטע דריי פּרטים פון מצות מילה זיינען מרומז ענינים כללים אין עבודת האדם.

פונקט ווי אין מצות מילה מוז זיין די פּעולה פון מילה, און פון איר מוזן אַרויסקומען צוויי תוצאות, מהול און אינו ערל, אַזוי איז אויך בכללות עבודת האדם אין תורה און מצוות מוז זיין עבודה, און אַזאַ פּעולה און עבודה, וואָס זאָל אַרויסברענגען די צוויי תוצאות, מהול און אינו ערל.

„מהול" מיינט די עבודה אין קו פון ועשה טוב: עס זאָל אָפּגעדעקט און אַנטפּלעקט ווערן דער טוב וואָס איז דאָ ביי אַ אידן, אַז זיין טוב זאָל זיך אויסדריקן סיי בנוגע זיך אַליין — אין טראַכטן, ריידן און טאָן אין לימוד התורה און קיום המצוות בפועל ממש, אין טאָג־טעגלעכן לעבן; און סיי בנוגע אַ צווייטן — צו באַווירקן אויך אַ צווייטן אידן, אויף וויפל ס'איז נאָר מעגלעך.

„אינו ערל" אין עבודה מיינט דער קו פון סור מרע: ניט צו זיין קיין ערל, אונטער שליטת הערל — יצר הרע[25] — ניט צו האָבן אין זיך קיין רע און קיין תאוות, ניט קיין גראָבע תאוות („מילה — כריתת הערלה הגסה") און אויך ניט קיין אײדעלע תאוות („פּריעה — כריתת הערלה הדקה").

און פונקט ווי אין מצות מילה איז אַפילו ווען נולד מהול פעלט ביי אים אין דער מצוה און עס מוז זיין הטפת דם ברית, אַזוי איז עס אויך אין עבודה. ווי דער אַלטער רבי זאָגט אין תניא[26], אַז דער וואָס ער איז פון דער נאַטור אַ מתמיד, במילא איז ער מקיים דעם ועשה טוב מצד הטבע („מהול"); אויך איז ער פון דער נאַטור אַ מצונן, ער איז קאַלט צו תאוות, און במילא איז ער אָפּגעהיט אין סור מרע („אינו ערל"), פונדעסטוועגן ווערט ער אָנגערופן „לא עבדו", עס פעלט אים עבודה, — ער מוז האָרעווען מער ווי מצד זיין נאַטור. און דאָס זעלבע איז אויך ביי אַזאַ וואָס זיין „סור מרע ועשה טוב" איז צו אים געקומען דורך זיין האָרעוואַניע אַמאָל, אָבער איצט, ווען דאָס איז שוין ביי אים געוואָרן אַ געוואוינהייט ווי אַ צווייטע נאַטור, איז עס פאַר אים איצטער ניט גענוג און ער דאַרף האָרעווען מער ווי זיין געוואוינהייט, ווי אַרומגערעדט דאָרט אין תניא.

און דאָס איז אַן אָנווייזונג פאַר יעדן אידן, אַז ער מוז אַלע מאָל האָרעווען אין עבודת ה', זיך ניט באַגנוגענען מיט דעם טוב וואָס ער פאַרמאָגט שוין. וואָרום יעדער איד, אַפילו אַזאַ וואָס איז ניט קיין צדיק און אויך ניט קיין בינוני, האָט ער נאַטירלעכע גוטע מדות און אייגנשאַפטן צו טאָן טוב און פון דער נאַטור האָט ער אויך ניט קיין שייכות צו געוויסע ענינים פון רע — ווי ערקלערט אין תניא[27], אַז ביי יעדן אידן איז אינגאַנצן אָפּגעפרעגט דער ענין פון כפירה ח"ו, ביז אַז אויף דעם איז אַ איד גרייט, אָן קיין שום טעם און טענה, זיך צו מוסר

24) ראה שבת קלה, רע"ב. צפנת פענח לרמב"ם הל' מילה רפ"א.

25) סוכה נב, א.

26) פט"ו.

27) פי"ח ואילך.

נפש זיין און איבערטראָגן די שווערסטע פּייניקונגען.

אויף דעם איז די אויבנדערמאָנטע הוראה, אַז אויך אין דעם איינגעבוירענעם טוב פון אַ אידן פאָדערט זיך עבודה; ניט נאָר דאַרף ער האָרעווען צו איינשאַפן זיך דעם טוב וואָס ער האָט ניט מצד הטבע, נאָר ער דאַרף אויך האָרעווען אויף די מדות טובות, וועלכע ער האָט מצד הטבע, זיי צו פאַרבעסערן, אויסאיידלען און דערהויבן אין קדושה.

ז. דערמיט וועט מען אויך פאַרשטיין וואָס דער אַלטער רבי שרייבט להלכה אין שלחן ערוך[28]: הגם אַז „גמר ועיקר כניסת נפש הקדושה באדם הוא בי״ג שנים ויום א׳״ — די פאַרענדיקונג און דער עיקר אַריינקומען פון קדושה׳דיקן נפש אין אַ אידן איז צו בר־מצוה (וואָס דערפאַר טייטשן חז״ל אַז „מלך זקן וכסיל״[29] מיינט דער יצר־הרע און „ילד מסכן וחכם״ מיינט דער יצר־טוב — דער יצר־הרע ווערט אָנגערופן „זקן״ ווייל ער קומט צום מענטשן פריער מיט דרייצן יאָר פאַרן יצר־טוב, וואָס ווערט צוליב דעם טעם גערופן „ילד״), איז אָבער „תחילת״, דער אָנהויב אַריינקום פון דעם נפש דקדושה, דורך און מיט דעם חינוך פון אַ אידיש קינד צו תורה ומצוות, און אויך מיט „מצות מילה״.

איז דער טעם אויף דעם: די טבע פון דעם גוף ונפש הבהמית מצד עצמם איז צו ציען זיך צו יעדן דבר גשמי וחומרי, ווי עס שטייט אין

28) מהדו״ב סי׳ ד סעי׳ ב.

29) קהלת ד, יג. קה״ר שם. זהר ר״פ וישב.

פסוק[30]: „רוח הבהמה הירדת היא למטה לארץ״, און בשעת אַז דורך מצות מילה ווערט אָפּגעשוואַכט דער קאָך און דער געשמאַק אין גשמיות — כנ״ל ממורה נבוכים — און דער איד באַקומט דורך דעם אַ קאָך און געשמאַק אין קדושה, דאַן באַקומט דער גוף, אין זיין פנימיות, די ג־טלעכע נשמה — „כניסת נפש דקדושה״.

ח. אויף דעם דאָזיקן דין ווערט אין דעם אַלטן רבי׳נס שלחן ערוך ניט אָנגעצייכנט קיין מקור. קען מען זאָגן אַז דער מקור איז פון ספר מנורת המאור פון ר׳ ישראל אלנקאוה, וואו ער ברענגט להלכה ווי די דיעה אין גמרא[31]: „קטן מאימתי בא לעולם הבא כו׳ משעה שנימול״, אַז פון זינט אַ אידיש קינד ווערט גע־מל׳ט וועט ער אויפשטיין צו תחיית המתים[32].

דאָס וואָס אַ גוף פון אַ אידן קען אויפשטיין צו תחיית המתים איז עס צוליב דער ווירקונג פון דער נשמה אויפן גוף, אין אַן אופן פנימי, איז פון דעם פסק פון מנורת המאור, אַז „משעה שנימול״ וועט דער תינוק אויפשטיין צו תחיית המתים, אַ מקור צום פסק פון אַלטן רבי׳ן, אַז דער אָנפאַנג פון דעם אַריינקומען פון נפש דקדושה אין אַ אידן איז דורך מצות מילה.

אויך קודם המילה, און אפילו איידער ער ווערט געבוירן, האָט שוין

30) קהלת ג, כא.

31) סנהדרין קי, ב. וראה להלן שיחת יט כסלו הערה 10.

32) מנורת המאור ח״ד פ׳ גידול בנים (ע׳ קלא). ראה ב״כ שו״ע יו״ד סי׳ רסג סעי׳ ה.

די נשמה אַ פאַרבונד מיטן גוף, ווי די גמרא זאָגט[33]) אויף אַ תינוק ווען ער איז נאָך במעי אמו: „ונר דלוק לו על ראשו וכו'"[34]) און „משביעין אותו תהי צדיק וכו'" — מען באַשווערט די נשמה, אויף איר אויספירונג אין דעם גוף ווען ער וועט געבוירן ווערן, וואָס דערפון זעט מען, אַז די נשמה האָט שוין דאַן אַ פאַרבונד מיטן גוף. דער דאָזיקער פאַרבונד איז אָבער ניט מער ווי אַ מקיף'דיקער, ווי דער לשון „ונר דלוק לו על ראשו", די נשמה לייכט איבער אים. אָבער דער אַריינקומען פון דער נשמה אין גוף אין אַ פנימיות, „כניסת נפש דקדושה", דאָס ווערט ערשט בשעת מילה.

ט. אָט די אויבנגעזאָגטע צוויי ענינים, וואָס מצות מילה דאַרף אויפ־טאָן — דער איד זאָל זיין אַ מהול און ער זאָל ניט זיין קיין ערל — דריקן זיך אויס אויך אין צוויי סוגים שכר פון דער מצוה[35]):

דער שכר פאַר דעם „ועשה טוב" (מהול) איז וואָס ער איז „בא לעולם הבא" (ווי געזאָגט פריער); און דער שכר פאַר דעם „סור מרע" (אינו ערל) איז וואָס די חז"ל זאָגן[36]), אַז אברהם אבינו יושב על פתח גיהנום, און ער נעמט פון דאָרט אַרויס יעדן אידן וואָס איז ניט קיין ערל[37]).

און סוף כל סוף וועט מען אין זכות פון דער מצוה אויך אויסגע־לייזט ווערן פון שעבוד מלכיות (וואָס שעבוד מלכיות איז דער זעלבער ענין ווי גיהנום[38])), וכמאמר רז"ל[39]) הבט לברית גו' אף על פי שאין לישראל מעשים טובים הקב"ה גואלן בזכות המילה, בביאת משיח צדקנו בקרוב ממש.

(משיחת י"ט כסלו תשכ"ב)

---

33) נדה ל, ב.

34) ראה לקו"ת דברים יח, ג. (ועייג"כ במאמרים המצויינים שם).

35) ראה תניא פל"ט: שכר מצוה מצוה פי' שמשכרה נדע מהותה.

36) עירובין יט, א. ב"ר פמ"ח, ח.

37) אין להקשות ממה שאיתא בגמרא שם: בר מישראל שבא על בת עכו"ם דמשכה ערלתו כו', אף שגם משוך אינו ערל (כנ"ל סעי' ה') ורק שאינו מהול — כי מכיון דהמושך ערלתו מיפר בריתו של אברהם אבינו — אין אברהם אבינו „מסיק להו כו'". (וע"ד שעל כרת דיוהכ"פ — אין יוהכ"פ עיצומו מכפר, גם לדעת רבי (כריתות ז, א). ואף דיו"כ, גם כשאינו מתענה, מכפר (לדעת רבי) אעבירות דכל השנה — הרי גם בנדו"ד, המדובר לא בסתם עבירות ועונשין, כ"א רק (בדוגמת קדושת וכרת דיו"כ, היינו) בזה שדוקא מצות מילה מצלת, היינו מהעונש דירידת גיהינם, שבזה — מושך כו' אינה מצילתו). ועפי"ז יומתק השינוי במרז"ל בענין זה בעירובין, ב"ר, ושמ"ר פי"ט, ח (ועד"ז תנחומא ס"פ לך): בשמ"ר המדבר בהבטחת הקב"ה שאין ישראל מהולים יורדים לגי־הינם, מספיק שמלאך מושך ערלת החוטא (אף שאז החוטא אינו מיפר בריתו של א"א, ערל אינו — אבל סו"ס אינו מהול). בעירובין דקאי דאברהם אבינו מסיק, אין הנ"ל יכול למנוע זה (כיון דלא היפר החוטא הברית). בב"ר באותן שחטאו הרבה (אבל לא באו על עכו"ם, שבעירובין) ואברהם אבינו יושב כו' אין מספיק שימשוך ערלתן (כבשמ"ר), כ"א מביא ערלה ממש שאז ה"ה ערל כו'. ודלא כבעירובין שמדייק רש"י „כמי שאינו נימול". ולא — ערל. וכנ"ל דעת הרמב"ם, ודו"ק. ואכ"מ.

38) כמאמר רז"ל (ב"ר פמ"ד, כא. ונתבאר בתו"א ד"ה מים רבים בפ' נח) שבחר לו אברהם אבינו שעבוד נגד גיהינם.

39) אגדת בראשית פ' יז.

וירא

א. די גמרא¹) לערנט אַרויס פון דעם וואָס אברהם אָבינו האָט געזאָגט צו דעם אויבערשטן „אד׳ אם נא מצאתי חן בעיניך אל נא תעבור וגו׳", אַז „גדולה הכנסת אורחים מהקבלת פני שכינה" — דערפון וואָס אברהם האָט געבעטן דעם אויבערשטן צו וואַרטן און ער אַליין איז געלאָפן אויפנעמען די אורחים, איז אַ ראי׳ אַז הכנסת אורחים איז גרעסער ווי קבלת פני שכינה.

אַזוי פסק׳נט אויך דער רמב״ם²) און דאָס איז דער לשון פון רמב״ם דאָרט: „והוא החק שחקק אברהם אבינו ודרך החסד שנהג בה, מאכיל עוברי דרכים ומשקה אותן ומלוה אותן, וגדולה הכנסת אורחים מהקבלת פני שכינה שנאמר וירא והנה שלשה אנשים" (און דאָס איז דער געזעץ וואָס אַברהם אָבינו האָט איינגעקריצט און די חסד וועג וואָס ער האָט זיך אין איר געפירט, ער גיט עסן צו די פאַרבייגייער און גיט זיי טרינקען און באַגלייט זיי, וגדולה הכנסת אורחים וכו׳).

אין דעם רמב״ם זיינען ניט פאַרשטאַנדיק צוויי ענינים:

(א) דער דרך פון רמב״ם אין „יד החזקה" איז צו ברענגען נאָר די הלכה אַליין און ניט דעם מקור פון וואַנעט מ׳לערנט אַרויס די הלכה, סיידן אין פאַל ווען דער געבראַכטער מקור גיט צו אַן ערקלערונג אין דער הלכה. אָבער אין הלכה פון „גדולה הכנסת אורחים" זעט מען ניט, לכאורה, דעם ביאור וואָס דער מקור „שנאמר וירא והנה וגו׳" גיט צו אין דער דאָזיקער הלכה, איז צוליב וואָס ברענגט דאָ דער רמב״ם דעם פסוק?

(ב) דער רמב״ם אַליין איז מאריך אין פירוש המשניות³), אַז אַלע מצוות וועלכע מיר זיינען היינט מקיים, טוען מיר זיי נאָר צוליב דעם ציווי פון דעם אויבערשטן צו אונז דורך משה רבינו ע״ה אויפן באַרג סיני. למשל, דאָס וואָס מיר זיינען מקיים מצות מילה, איז עס ניט ווייל אברהם אָבינו און בני ביתו האָבן זיך מל געווען, נאָר ווייל דער אויבערשטער האָט אָנגעזאָגט דורך משה רבינו אַז מיר זאָלן זיך מל זיין אַזוי ווי אברהם אבינו ע״ה האָט זיך מל געווען. און אַזוי איז עס אויך ביי אַלע אַנדערע מצוות וועלכע מ׳האָט מצווה געווען פאַר מתן תורה. איז לויט דעם ניט פאַרשטאַנדיק וואָס דער רמב״ם זאָגט דאָ „והוא החק שחקקו אברהם אבינו ודרך החסד שנהג בה" (אַז דעם חוק פון הכנסת אורחים האָט אברהם אבינו איינגעשטעלט), — מיר טוען דאָך דאָס נאָר ווייל אַזוי האָט אונז דער אויבערשטער אָנגעזאָגט ביי מתן תורה, און ווי דער רמב״ם אַליין שרייבט דאָרט⁴), אַז די מצוה פון הכנסת אורחים גייט אַריין אין כלל פון „ואהבת לרעך כמוך". איז וואָס

---

1) שבת קכז, א.

2) הל׳ אבל פי״ד הל׳ ב.

3) חולין פ״ז, משנה ו.

4) הל׳ א.